

Szentmártoni Szabó Géza

A szerelem költője, Balassi Bálint

(Filmtervezet)

A nyitókép a bécsi várkastély 1552-ben épített reneszánsz díszkapuja, a Schweizertor. 1574 szeptemberében vagyunk, Miksa német-római császár és magyar király uralkodása idejében. A csaknem 20 esztendő Balassi Bálint apjával együtt a bécsi udvarban tartózkodik. Az 57. évében járó Balassi Jánost, egy majdani metszethez, ekkor festi le a jeles művész, Martino Rota. Egy udvari multság alkalmával, ahol egy kis színelőadás után Jacob Regnart olasz modorú villanelláira vigadnak, sokan szegezik a tekintetüket egy felettébb szép, a táncot csábosan járó asszonyra, Losonczy Annára, Ungnad Kristóf egri várkapitány feleségére. A lakoma után többen arra kéri a társaságban felbukkanó Balassi Bálintot, hogy a két évvel azelőtt, a trónörökös Rudolf koronázásakor, Pozsonyban bemutatott, nagy feltűnést keltő táncát újra járja el. A közönség főként magyar főurakból, az egyetem tanáraiból, a Bécsben tartózkodó diplomatakból és vendégekből áll. Közöttük ott van Batthyány Boldizsár belga vendége, Carolus Clusius, a híres botanikus, és a majdani angol reneszánsz költő, az ugyancsak 20. évében járó, az európai nagy utazását járó, most éppen Itáliából érkező Philip Sidney is.

A fergeteges katonai szólótánc után Bálint és Philip társalognak. Sidney elmondja, hogy két éve éppen Párizsban volt a Szent Bertalan-éjen, s a vérengzés rettenetes élmény volt a számára. Most is vannak hugenotta barátai, akik egyike, Hubert Languet, az ő atyai barátja, szintén itt van Bécsben mint a szász választófejedelem diplomatája. Most szabadulni szeretne az 57 éves, atyáskodó öregúrától, aki nagyon rátelepedett. Az angol ifjú leginkább arra kíváncsi, hogy a magyarok hogyan élik meg a törökkel való szembenállást, de szeretne találkozni Miksa híres hadvezérével, Schwendi Lázárral is. Balassi elmondja, hogy ő is protestáns, és amikor Nürnbergben járt, látta magát az agg Hans Sachsot (1494–1576), és több színpadi játékát is végignézte. Azt ajánlja, hogy mindketten menjenek el az 1572 óta működő Spanischer Reitschuléba a lovaglás csínját-bínját megtanulni.

Az olasz Pietro Pugliano kiselőadást tart a Stallburgban a lovak nemes voltáról Sidneynek és Edward Wottonnak, a bécsi angol követség titkárának,¹ valamint Balassinak és unokabátyjának, Dobó Ferencnek. A Duna-parton való lovaglás közben szó esik a szerelemről is. Balassi elmondja az angoloknak, hogy gyermekkorától nagy szerelme az udvari bálon látott Losonczy Anna, akit

¹ Erről az élményéről Sidney a *Defence of Poetry* első soraiban így beszél: „When the right virtuous Edward Wotton and I were at the Emperor's court together, we gave ourselves to learn horsemanship of John Pietro Pugliano, one that with great commendation had the place of an esquire' in his stable.”

hét éve, 16 éves korában feleségül vett az akkor 39 éves Ungnad Kristóf. Bálint Annát továbbra is a magáénak tekinti. Bánatában írta „Vajon meddig akarsz engem kesergetni” és „Jelentem versben mesémet” kezdetű énekeit. Most, szeget szeggel kiütve, próbálja kioltani nagy szerelme lángját, ezért udvarolgat a szép hajadonoknak, de eddig egyikükbe sem tudott beleszeretni, ezért most is gyötördik a szerelem miatt.

Balassi, egyik olvasmánya alapján, váltig azt magyarázza Sidneynek és Dobó Ferencnek, hogy a szerelemből való kigyógyulás ötféle módon érhető el: borivással, nyugtatószerekkel, kimerítő munkával, elmélyült tanulással, vagy magával Venus játékával. Azt ajánlja, hogy az utóbbit próbálják ki. Sidney rosszalja ezt a választást. Balassi Dobó Ferencsel a Tiefer Graben nevű utcába megy, ahol két kurtizánnal jönnek össze. Onnan eljövőben Bálintnak rossz érzése támad, hiszen tanítója, Bornemisza Péter sokat beszélt a paráznaságról neki, mint az ördög kísértéséről. A szigorú pap unszolására istenes énekeket is írt már.² Úgy véli, hogy az Isten örömét leli abban, ha megbocsáthat a bűnösnek, a bűnbánó versekhez azonban előbb vétkezni is kell. Ő a legkellemesebb vétket, Venus szolgálatát választotta magának.

Sidney Lengyelországba készül, s Balassi felajánlja neki, hogy egy darabig elkíséri, hiszen ő több évet töltött már ott. Megmutatja Sidneynek Krakkóban kiadott, két éve megjelent könyvét, a *Beteg lelkeknek való füves kertecskét*, amelyet szülei vigasztalására írt akkor, amikor száműzöttként a Krosno melletti Kamieniec várában laktak. Sok lengyel barátja is van ott, jöllehet Krosno városában összeverekedett egy lengyellel.

Pozsony felé indulnak, Georg Purkircherhez, a híres orvoshoz. Pozsonyban éppen boszorkányokat égetnek. Útközben hatalmas szürke marhákból álló csordát látnak, amelyet meglehetősen durva külsejű, vaskosan káromkodó hajdúk terelgetnek a német területek irányába. (Ez a magyar Arcadia nem olyan vonzó hely, mint az olasz pásztoridillek világa, vagy amilyenről maga Sidney írt később pásztorregényt.)³ Átkelnek az úsztatott szálfákkal teli Vág folyón, és betérnek Bornemisza Péter semptei tipográfiájába, ahol a lengyel Mantskovits Bálint mester Péter pap egyik postillás könyvét nyomtatja. Éppen ott van Bálint unokabátyja, Balassa András, aki a készülő könyvhöz jött a pénzt átadni, és az átutazóban lévő Losonczy Anna, aki a következő kötet anyagi támogatását ígéri meg. Mindannyian részt vesznek az istentiszteleten a semptei templomban, ahol Bornemisza érzékletesen prédikál a paráznaság bűnéről mint az ördög kísértéséről. Bálint Anna tekintetét fürkészi.

Innen Léva várába, majd Körmöcbányára látogatnak, ahol megtekintik a híres pénzverdét. Balassi a kettejük születési évében, 1554-ben vert Ferdinánd-tallérral ajándékozza meg Sidney-t. Ezután Balassi szülőhelyét, Zólyomot érintve érkeznek a Tátra alatt fekvő Liptóújvárra, Balassiék otthonába, ahol az ebéd végeztével, kobozzal kísért hősének hangzik el⁴ (Tinódi *Egri históriája*),

² „Pokolbéli kísértetek foggatnak” és „Láss hozzám üdvösségemnek Istene”

³ *The Countesse of Pembrokes Arcadia*, written by Sir Philippe Sidnei, London, 1590.

⁴ Erről Sidney a *Defence of Poetry*ban így beszél: „In Hungarie I have seene it the manner at all feastes, and other suchlike meetings, to have songs of their ancestors valoure, which that right soldierlike nation, think one of the chiefest kindlers of brave courage.”

majd Balassi lengyelből fordított zsoltárparafrázisát is eléneklik („Áldj meg minket, Úr Isten). Bálint egy hordócska nemes bort, tokaji aszút ad Philipnek, hogy ne üres kézzel menjen Krakkóba. Bártfánál kelnek át a hegyeken. Lengyelországban a wieliczikai sóbányánál köszönnek el egymástól. (Sidney Krakkóból, ahol Dudith Andrással is találkozik, november végén tér vissza Bécsbe, majd 1575 februárjában, Brünnt, Prágát és Frankfurtot érintve, hazaindul.)

Immár Angliában látjuk Sidneyt, aki 1575 augusztusában Hubert Languet Bécsből küldött levelét olvassa hangosan. Az öreg francia megírta neki Balassi János várainak, Kékkőnek és Divénynek a törökök által való elfoglalását, és azt, hogy az erdélyi fejedelem, Báthory István elleni lázadókhöz igyekvő Bálint fogságba esett. (Sidney ekkoriban találkozik a 13 esztendő Penelope Devereaux-vel, aki az *Astrophil és Stella* című, 108 darabból álló szonett-sorozat ihletője lett.)⁵

Balassit Báthory István gyulafehérvári udvarában látjuk viszont, amint 1576 áprilisának végén, a fejedelem csapatával Krakkóba indul. 1576. május elsején Báthoryt ünnepélyesen lengyel királlyá koronázzák a Wawelban. A fényes ünnepeken ott van Lengyelország színe-java. Jan Zamoyski kancellár, Jan Kochanowski, a lengyel költőfejedelem, és a király kedves embere, a magyar Wesselényi Ferenc. Egy férjes fiatalasszony, Kerecsényi Judit beleszeret Balassiba, és felajánlkozik neki. A kapcsolat azonban nem bontakozik ki, mert Bálintnak apja halálhírére, 1577 júniusában, haza kell térnie Magyarországra. Az ifjú költő a sárospataki vár Gombos kertjében fejezi be az *Euryalus és Lucretia* című széphistóriát, amely ennek a röpke szerelemnek allegorikus elbeszélése.

Balassi ekkor házassági szándékkal sorra járja a lányos házakat, s udvarló verseket írogat. Csaknem belemegy a Krusith Ilonával való házasságba, miközben Egerbe készül katonai szolgálatra. Ám ekkor újra találkozik Losonczy Annával, az egri várkapitány feleségével, s ismét heves szerelemre lobban iránta. Az asszony 1578 végén, bánná kinevezett férjével együtt, Horvátországba költözik. Anna a búcsúzásakor rászánja magát arra, hogy titkos rejtekhelyen találkozzanak. Az addig tartózkodóan viselkedő asszony ekkor már nem tud ellenállni Balassinak, s egymáséi lesznek („Most adá virágom nékem bokkrétáját”), miként Dido és Aeneas a barlangban (Vergilius, *Aeneis*, IV, 160–172.). Bálint nehezen viseli el, hogy újra magára marad. Egerben szolgálva kicsapongó életet él. Hódoltsági portyázásain vásárt fosztogat, törökökkel párbajozik. Rútul káromkodik, amikor a bányavárosi német polgárokkal gyűlik meg a baja. Haragjában a vihnyeifürdőben elveri a bányabíró szolgáját. 1583-ban, pünkösdhétfőn, azaz egy fordított napon, csaknem leteper egy kihívóan viselkedő, szép özvegyasszonyt a zólyomi országút mentén. Ebből nagy botrány keveredik.

Itt a film több esztendőt ugrik előre. 1586 szeptemberében vagyunk, mégpedig Németalföldön, ahol az ekkor már Erzsébet királynő által lovaggá ütött Sir Philip Sidney a spanyolok ellen harcoló protestánsok kormányzója Flushingban. Az angol költő ekkor írja le *Defence of Poetry* című esszéjének végső változatát.⁶ Éppen Zutphen várát ostromolják, amikor levelet kap Magyarországról. A levél hangos felolvasásakor röviden megtudjuk Balassi Bálint 1584 karácsonyától

⁵ Sir P. S., *Astrophel and Stella*. London, 1591

⁶ *An Apologie for Poetrie*, written by... Sir Phillip Sidney, Knight, London, 1595

1586 nyaráig viselt dolgait, botrányos házasságát és katolizálását. Sidney érdeklődéssel olvassa a levelet, hiszen ő 1583-ban ugyancsak megházasodott, a nálnál 13 évvel fiatalabb Frances Walsingham grófnő lett a felesége. Sidney az egyik ködös reggelen, egy kémlelő csapattal kilovagol az angolok által ostromolt Zutphen falai alá. A köd felszáll, s egy szemfüles spanyol muskétás rálő a csillogó páncélatú lovasra. A puszkagolyó a combján éri a költőt. Sidney huszonkét nappal később, 1586. október 17-én, vérmérgezésben meghal. (1587 februárjában a londoni Szent Pál-székesegyházban temetik el.)

1588 elején ismét Magyarországon vagyunk, Balassit zsoldosnak hívják Németalföldre, Alessandro Farnese angolok ellen készülő spanyol seregébe, de ő hazájában akar vitézkedni. Ekkor egy 1587-ben, Leidenben kiadott könyvből szerez tudomást Sidney haláláról.⁷ Balassi ekkor már elvált feleségétől, Losonczy Anna pedig megözvegyült. Bálint Pozsonyban, egy kapuközben pillantja meg a gyászöltözetben vonuló szépasszonyt, aki előtt térdet-fejet hajtva bókol („Ez világ sem kell már nékem”). Rögvest elhatározza, hogy mindent megtesz azért, hogy karácsonykor feleségül vehesse régi szerelmét. Költészetét a cél érdekében sikerül megújítania. Néhány éve, Batthyány Boldizsár révén, kezébe került egy 1582-ben, Párizsban kiadott, zsebben hordozható könyvecske, a *Poetae tres elegantissimi*. A kötet három petrarkista poétájának neolatin verseiből vesz magának irodalmi mintákat. Egy ünnepi vadászaton Bálint Anna közelébe férkőzik, de csak óvatosan utal házassági szándékára. Ekkor szerzi, Angerianus nyomán, *A Julia vadászatjáról* című énekét, „kit írva küldött volt Juliának”. Erre és a többi elküldött szerelmes versre azonban nem érkezik Annától válasz.

A költő 1588 áprilisában végre megkapja az áhított katonai állást, 50 lovas kapitánya lesz a legmodernebb végyárban, Érsekújvárott. Kikeleti jókedvében megírja a *Végek dicséretét* („Vitézek, mi lehet e széles föld felett, szebb dolog a végeknél?”). A várban összebarátkozik egy Itáliából érkező hadmérnökkel, Petrinóval, aki a kezébe ad egy 1587-ben, Velencében megjelent könyvecskét, Castelletti olasz pásztordrámáját, az *Amarillit*. A költő örömmel fedezi fel, hogy az olasz pastoral párhuzamba hozható saját szerelme eseményeivel. Vitéz legényeit ráveszi arra, hogy a magyar szöveg elkészültét lépésről lépésre követve, darabját apránként próbálják eljátszani. Ő azonban nem pásztori, hanem vitézi idillt akar teremteni a szerelmes témához. Ettől kezdve az érsekújvári vár egyik füles bástyájában próbálnak. (A vitézek úgy alakítják a szerepeket, amiképp a mesteremberek teszik ezt Shakespeare-nél, a *Szent Iván-éji álomban*, Pyramus és Thisbe tragikus szerelmi történetének előadásán.) Balassi egy faragatlan pásztort fogad fel Dienes komikus szerepére. Bálint úr a darab próbái közepette saját szerelmi történetét éli át, s a főszerepet is önmaga alakítja.

Közbeszól azonban a sors, a várkapitány újdonsült felesége érdeklődve figyeli a színházi készületet. Jóllehet a női szereplőket is férfiak alakítják, ő mégis felajánlkozik Julia szerepére, hogy a játék ürügyén kikezdhessen a költővel. Balassi már-már enged a csábításnak, ám a féltékeny férj, Zamaria Ferdinánd értesül dologról, s azonnal cselekszik: hatalmi szóval elzavarja a dologban még vétlen Balassit és embereit a várból. A színdarab próbái félbeszakadnak. Balassi elhagyja a várat, de Ernő főherceghez folyamodik jogorvoslatért.

⁷ *Epitaphia in Mortem Nobilissimi et Fortissimi Viri D. Philippi Sidneij Equitis...*, Leiden, 1587

Losonczy Anna fülébe jut a hír, hogy a neki udvarló Balassi szerelmi botrányba keveredett. Úgy dönt, hogy a gyászév eltelte után mégsem megy feleségül a megbízhatatlannak látszó férfihoz. Balassi keserűen veszi tudomásul, hogy Anna kikoszarazta. Bálint úr 1589 elején „jó hamar lovakért járja Erdély földét”. A lovakkal való kereskedés közben újra előveszi az eredetileg a saját esküvőjére szánt *Szép magyar komédiát*, s azt jelentősen kibővítve, az erdélyi nagyságos asszonyoknak ajánlja. A Debrecenben kinyomtatott színdarabot egy főúri esküvőn adják elő. Itt látjuk az Érsekújvárott félbeszakadt színmű második felét, ezúttal már szép jelmezekbe öltözött arisztokrata ifjak alakítják a szerepeket. A felvonások közt Balassi *Caelia-verseit* az olasz madrigálok módjára, több szólamban adják elő.

1589 őszén Losonczy Anna feleségül megy a nála tíz évvel fiatalabb Forgách Zsigmondhoz. Balassi szerelmi bánatában bujdosik hazájából. Ekkor fejezi be versciklusát. Lírai önéletrajzként rendezi össze addig írt verseit, mégpedig a *Szép magyar komédia* történetének mintájára. Losonczy Anna mint Julia lesz bennük a főszereplő. A színpadi mű boldog befejezésével szemben, a versciklus a haszontalan versek jelképes elégetésével, szerelmi bánattal és búcsúszavakkal ér véget („Óh, én édes hazám, te jó Magyarország”).

A film rövid jelenetekben mutatja be a továbbiakat: Balassi Krakkóba megy, hogy a készülő törökök elleni háborúban részt vegyen. A lengyelek azonban békét kötnek. Balassi, miután okafogyottá vált krakkói tartózkodása, felkeresi a poroszországi Braunsbergben a jezsuiták híres iskoláját, majd lelki újjászületést kívánva, compostelai zarándokútra indul, s eljut az Atlanti-óceán partjáiig. Hazatérve még beleszeret valakibe, akit 1593-ban Fulviának nevez el, de kitörvén a tizenöt éves háború, a költő újból hadba vonul. 1594 májusában, az Esztergom visszavívásáért indított ostromban vesz részt. Petrino hadmérnök a Szent Tamás-hegy tetejéről letekintve látja meg Balassit, amint egy gyalogos roham során, török puska golyó találja el mindkét combján. Éppen úgy sebesül meg, és éppen úgy hal meg ő is vérmérgezésben, mint korábban angol költőtársa, Sir Philip Sidney. 1594 augusztusában a Kriván csúcsa alatti falu, Hibbe kegyúri templomában, apja mellé temetik el.

Balassi Credulusról és Juliáról való szép magyar komédiája mint életrajzi kulcstörténet

Balassi az olasz Castelletti *Amarilli* című pásztordrámája alapján írta meg komédiáját, amely nem vígjáték, hanem boldog véggel záródó, fikciós színpadi mű. Balassi komédiájában a megbomló, de helyreálló szerelmi idill a magyarok számára vonzóbb színtérre, vitézi környezetbe került.

Thyrsis és Angelica Candiában, azaz Kréta szigetén élnek, s tizenéves korukban, gyermekként játszadozva, egymásba szeretnek. Montan, aki szemet vet Angelicára, mély álmod okozó altatót ad a lánynak, hogy mint újraélesztője, elnyerje a kezét. Thyrsis abban a hiszemben, hogy meghalt a kedvese, elbujdosik, majd a Credulus álnevet veszi fel. A lány, felébredve, visszautasítja a csaló Montant, majd szintén elbujdosik, hogy fellelje kedvesét. Ő a Julia álnevet veszi fel.

Tíz esztendő múlva idilli helyen találkoznak, ám akkorra mindketten felnőtté válva, nem ismerik fel egymást. Innentől kezdve a férfi főszereplő két esztendeig tartó, nagymérvű szerelmi szenvedésének csupán félreértés az oka. Julia ugyanis abban a hitben, hogy elbujdosott szerelmese él még valahol, hozzá továbbra is kötődve, minden szép udvarlása ellenére, durván visszautasítja Credulust, aki viszont holtnak vélt kedvese helyett, annak látszólagos hasonmásával is beérmé.

Credulus barátja, Sylvanus saját kedvesét, Galateát elhagyva, ugyancsak udvarol Juliának. A barátok emiatt egymás ellen fordulnak. Galatea barátnője, az okos Briseida az ostoba, de szemfüles juhász, Dienes segítségével próbálja Sylvanust Galateához visszaédesgetni. Ezen a mellékszálon vannak csupán humort és erotikus célzásokat hordozó részletek a darabban. Julia visszautasító magatarása, a pásztordrámákban szokatlan módon, lovagi alaphelyzetet teremt, hiszen az udvarló Credulus előbb a jutalommal járó szerelmi szolgálat elfogadtatására, majd a jutalmazatlan rabság elnyerésére törekszik, ám teljes elvettetésben lesz része. A reneszánsz költészetben a szép szavakkal való udvarlás értelme az, hogy azzal meglágyítható a legkeményebb asszonyi szív is. A platonista nézetek szerint a szépségnek jóssággal kellene párosulnia. Julia azonban kegyetlennek és megnyerhetetlennek mutatkozik. A történet végén, amikor Credulus bújában öngyilkos akarna lenni, kiderül mindkettejük valódi neve. Miután egy amulett bizonyosságával egymásra ismernek, a leány immár ellenkezés nélkül beadja a derekát, és ismét egyenlők lesznek mindketten a kölcsönös szerelemben.

A komédia tehát kulcstörténet is. Arra utal, hogy Balassi és Anna gyermekkori emlékekből táplálkozó, titkos szerelmi kapcsolata 1578-ban azért szakadt meg, mert az asszonyt férje, Ungnád Kristóf magával vitte Horvátországba. Azóta éppen tíz év telt el, miként a komédiában. Ők pedig végre mindketten szabadok, hiszen 1587-ben Bálint elvált a feleségétől, Anna pedig megözvegyült. Annának éppúgy fel kellene ismernie régi kedvesét, miként a hosszú, eredménytelen udvarlás után, a drámában, Angelicának Thyrstist.

Sylvanus és Galatea pedig azt példázza, hogy az okos és igazán szerető nő nem bünteti meg hűtlenné vált szeretőjét, hanem minden eszközt megragad, hogy visszaszerezze magának. Credulus és Julia szerelmi történetének a színpadon, a műfaji szabályok szerint, boldogan kellett végződnie.

A komédia által sugallt, áhított befejezés a valóságban elmaradt, hiszen Losonczy Anna kikoszarozta Balassit, annak hűtlenségei és önmaga új szerelme miatt. Balassi 66 versből álló lírai önéletrajzát a *Szép magyar komédia* szüzséje nyomán osztotta két részre. A második részben lévő Julia-ciklusban a dráma idilli világához hasonló környezetbe helyezte szerelmének történetét. A petrarkista eszköztár, a mitológiai szereplők tág teret nyújtottak a „versszerző találmányok”, azaz a fikciós líra műveléséhez. Balassi, szerelmi kudarcát elismerve, az 58. versnél lezárta ezen énekek sorozatát, „többé nem említvén Júliát immár versül”. A további nyolc vers a szerelemből való kigyógyulás módozatairól és a szerelmi búcsú keszervéről szól.

Sir Philip Sidney: *A költészet védelme* (részletek)

Molnár Katalin fordítása

(*Francia és angol poétikák 1392–1603, kézirat, Szeged, 1975, 53–54.*)

Midőn az igaz erényű Edward Wotton és én együtt időztünk a császári udvarban, a lovaglás művészetének megtanulására adtuk a fejünket Gian Pietro Puglianónál, aki közmegelegedésre töltötte be a lovászmesteri tisztet a császári istállóban, s aki az olasz szellem termékenységének megfelelően nemcsak gyakorlati oktatásban részesített bennünket, hanem az általa legértékesebbnek ítélt fortélyok szemléltetésével is igyekezett gazdagítani elménket. De egyetlen esetre sem emlékszem, hogy füleim figyelmesebben hallgatták volna, mint amikor (akár a szűkös fizetségen bosszankodva, akár meghatódva tanítványi csodálatunktól) hivatalának dicséretét zengte. Azt mondta, az emberiség legnemesebb rendje a katonák, a katonák legnemesebbjei pedig a lovasok. Ők a harc mesterei és a béke díszei, sebesen járnak, kitartóak: diadalmaskodnak a harcmezőkön és az udvarokban egyaránt. Mi több, azon a hihetetlen állásponton volt, hogy semmi más földi dolog nem biztosít akkora csodálatot egy uralkodónak, mint az, ha jól lovagol. Az ő összehasonlításában a kormányzás ügyessége csak pedantéria volt. Azután folytatta a magasztalást, elmesélte, hogy micsoda páratlan állat a ló, az egyetlen olyan szolgálatkész udvaronc, aki nem hízeleg, a leggyönyörűbb, leghúságesebb, legbátrabb állat és így tovább, úgyhogy ha nem lett volna némi józan eszem, mielőtt hozzá mentem, azt hiszem, rávett volna, hogy azt kívánjam, változzam lóvá. Nem kevés szavával annyit mindenestre megértetett velem, hogy minden dicséretnél többet ér őszinte szeretetünk, ha annak a dolognak a nagyszerűségét kívánjuk megmutatni, amelynek mi is részesei vagyunk.

(...)

Magyarországon figyeltem meg azt a szokást, hogy minden ünnepeken és más hasonló összejöveteleken őseik vitézségéről szóló dalokat adnak elő, amelyeket ez az egyenes, katonás nemzet a nagyszerű bátorság legfőbb lángra lobbantójának tart.

(...)

De ha (pfuj, ha így van!) olyan közel születél volna a Nílus butító vizeséséhez, hogy nem hallod a költészetben a szférák zenéjét, vagy ha olyan földöncsúszó az elméd, hogy nem tud felemelkedni a költészet egének megpillantására, vagy inkább ha valami paraszti lenézésből olyan ostoba volnál, hogy a költészet Momusa legyél, akkor bár nem kívánom neked Midas számárfüleit, sem azt, hogy egy költő versének hatására, mint Bubonax, felakaszsd magadat, sem azt, hogy halálba igézzenek, ahogy állítólag Írországbban teszik, azonban azzal átkozlak meg minden költő nevében, hogy amíg élsz, szeress ugyan, de – mivel nem ismered a szonettek titkait – ne nyerd meg soha senki kegyeit, és ha meghalsz, haljon ki emléked a földről, hiányzó sírversed miatt!

Sir Philip Sidney, 23 évesen

Gyarmati Balassi Bálint, 33 évesen

A Schweizertor Bécsben